

European Digital Media Observatory

OD PANDEMII DO WOJNY W UKRAINIE: PÓŁTORA ROKU PRZECIWDZIAŁANIA DEZINFORMACJI

Brief, edycja specjalna – sieć fact-checkingowa EDMO

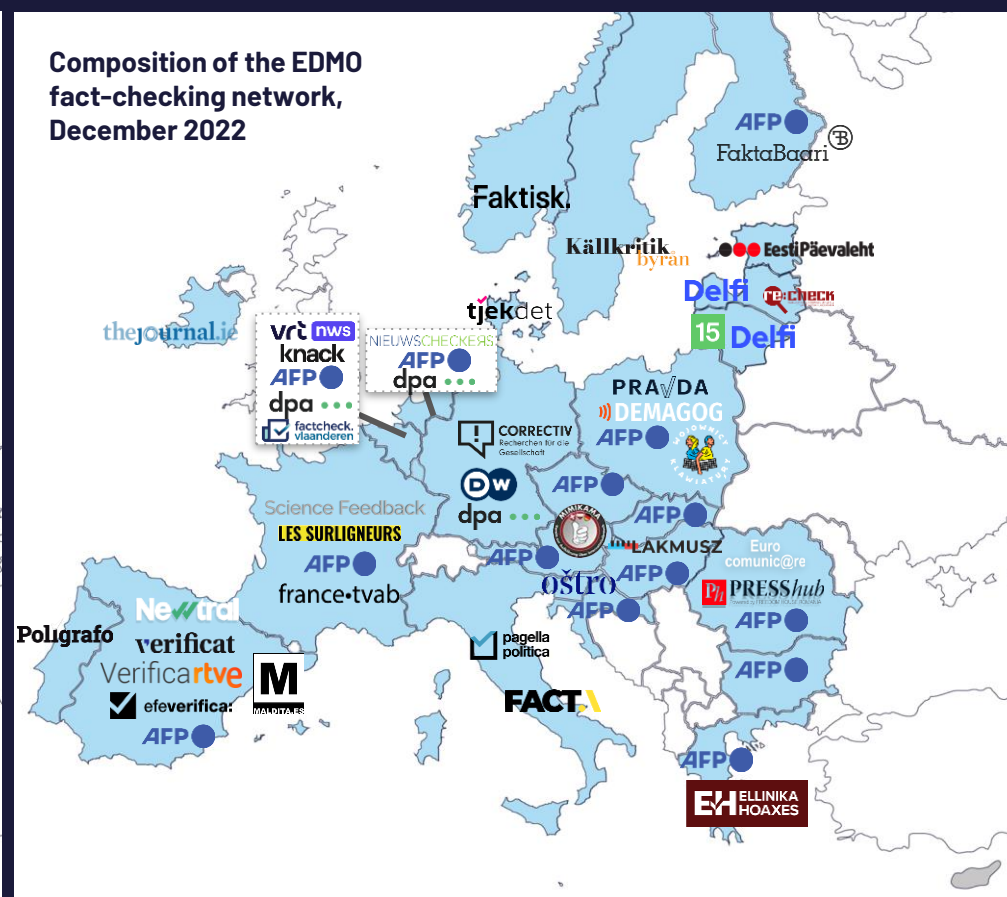
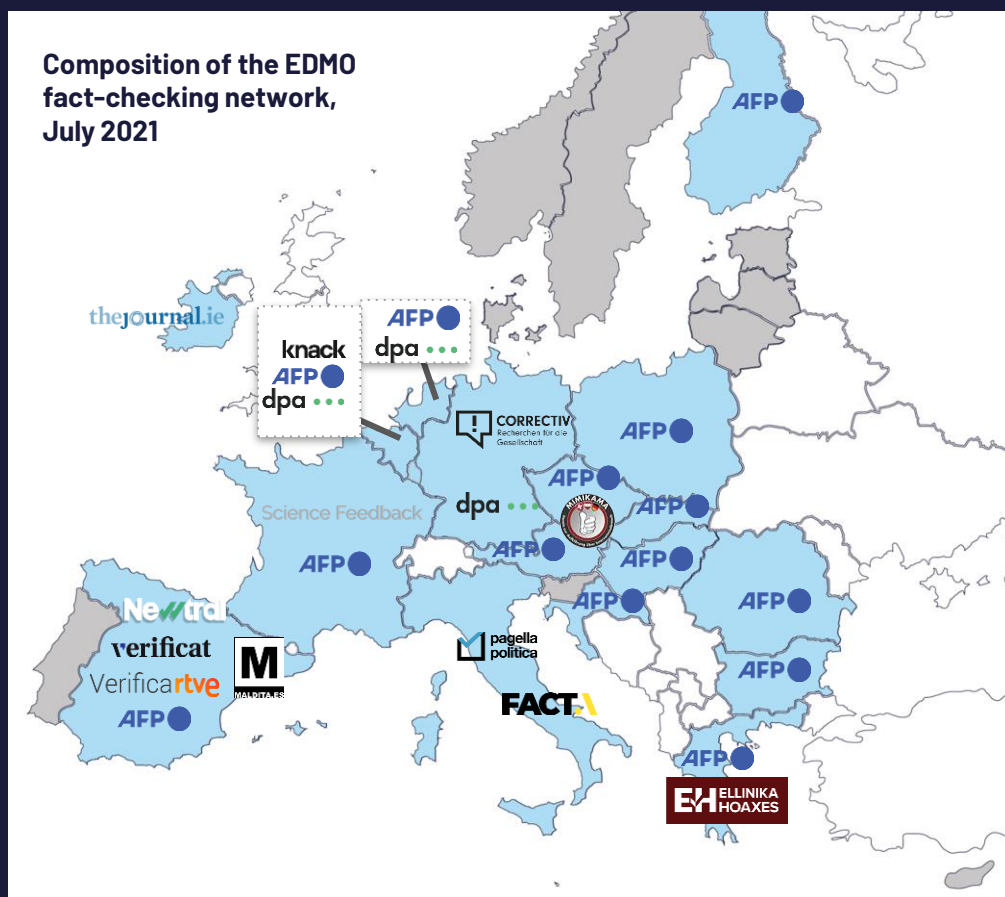
Publikacja w lutym 2023 r.

SILNA I ROZWIJAJĄCA SIĘ SIEĆ

Sieć fact-checkingowa EDMO ma na celu pielęgnowanie głębszej współpracy pomiędzy **europejskimi organizacjami weryfikującymi informacje** w celu szybkiej i skutecznej komunikacji między nimi oraz po to, by przedstawiać, dzięki wspólnym działaniom, różnorodność efektów osiąganych w tym obszarze.

Jednym z głównych wyników pracy jest **miesięczny brief na temat dezinformacji w skali UE**.

Kiedy w lipcu 2021 roku został opublikowany pierwszy brief, sieć EDMO składała się z 13 organizacji weryfikujących informacje, obejmując 18 krajów członkowskich Unii Europejskiej. W kolejnych miesiącach współpraca się rozwinęła: kiedy w grudniu 2022 roku został opublikowany 18. brief, sieć rozrosła się do 37 organizacji fact-checkingowych, obejmując 25 krajów członkowskich Unii Europejskiej* i Norwegię.

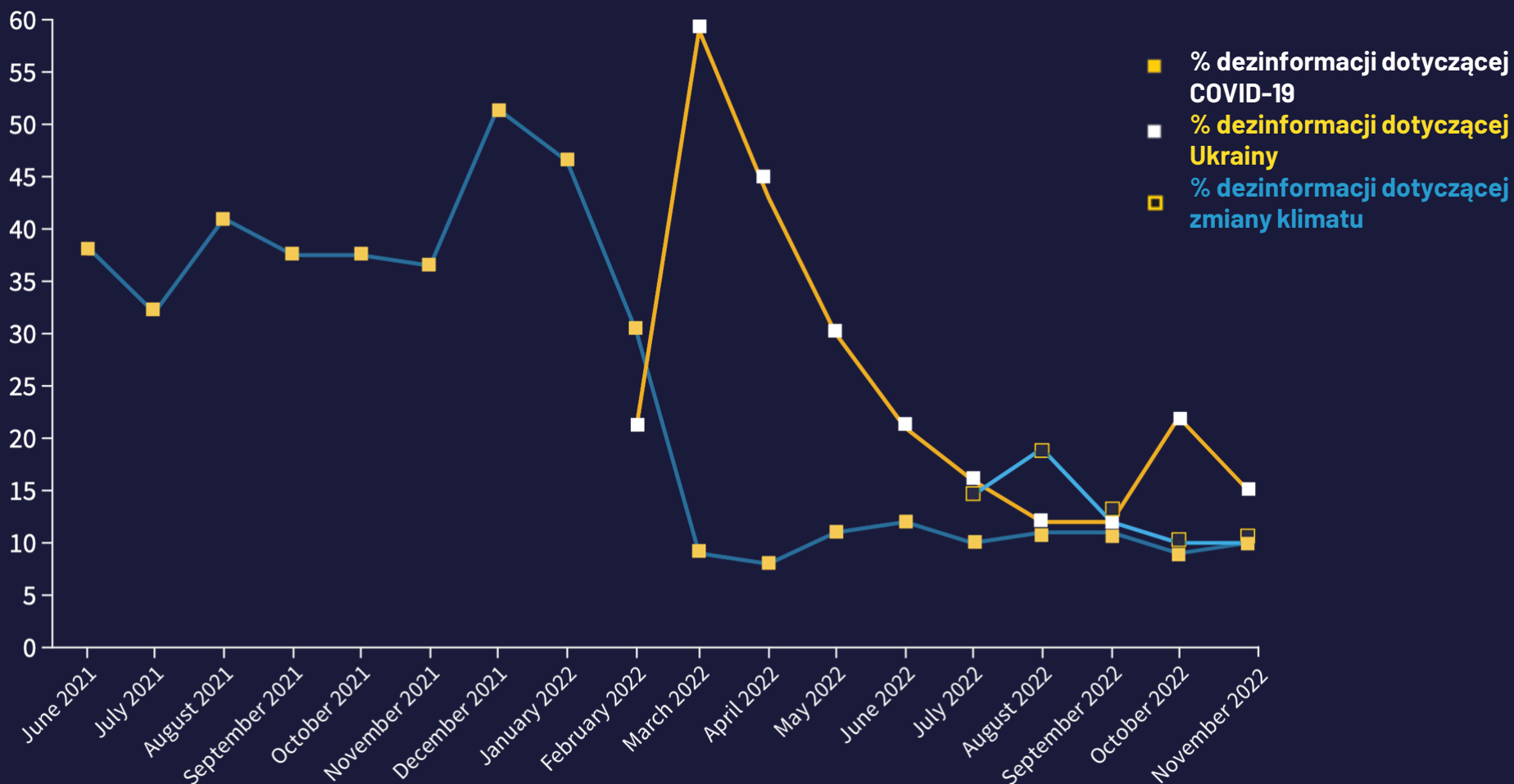

Członkowie sieci mają obowiązek comiesięcznego dostarczania danych, dotyczących ich aktywności w obszarze weryfikowania informacji na poziomie krajowym tak, aby można było rozpoznawać tendencje i informować o dezinformacji w skali Unii Europejskiej.

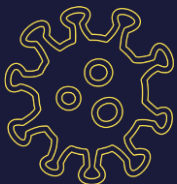
Liczba respondentów miesięcznego kwestionariusza wzrosła ze średnio 11 w pierwszych trzech miesięcznych briefach (lipiec- sierpień- wrzesień 2021) do średnio 23 w ostatnich trzech (październik- listopad- grudzień 2022).

DEZINFORMACJA W UE: GŁÓWNE TEMATY

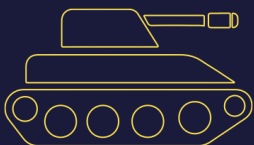
Od pierwszej publikacji, miesięczne briefy EDMO oceniały rozpowszechnianie się wykrytej **dezinformacji na temat Covid-19** względem ogólnej liczby informacji sprawdzanych przez członków sieci w danym miesiącu. Od lutego 2022 r. obliczano także wykryte dezinformacje na temat wojny w Ukrainie, a od lipca 2022 r. również dezinformacje związane ze zmianą klimatu.

Czerwiec 2021 r., Lipiec 2021 r., Sierpień 2021 r., Wrzesień 2021 r., Październik 2021 r., Listopad 2021 r., Grudzień 2021 r., Styczeń 2022 r., Luty 2022 r., Marzec 2022 r., Kwiecień 2022 r., Maj 2022 r., Czerwiec 2022 r., Lipiec 2022 r., Sierpień 2022 r., Wrzesień 2022 r., Październik 2022 r., Listopad 2022 r.

Dezinformacja dotycząca COVID-19 – najwyższe nasilenie procentowe dezinformacji powiązanej z Covid-19, od początku weryfikacji EDMO, zostało zarejestrowane w grudniu 2021 r. (51,5% ze wszystkich wykrytych dezinformacji) i w styczniu 2022 r. (46,5%), odpowiednio do fali zimowych zachorowań 2022/2023 odnotowanych w UE.

Dezinformacja wydaje się bardzo często zależna od informacji, ponieważ, jak się zdaje, dokładnie podąża za trendami w mediach tradycyjnych. Dlatego w momencie dramatycznego wzrostu liczby przypadków COVID-19, kiedy informacje koncentrowały się w dużym stopniu na pandemii, także przekazy dezinformacyjne skupiły się na tym temacie.

Dezinformacja powiązana z Ukrainą niemal nie istniała do rozpoczęcia wojny, nawet jeśli relacje o oddziałach rosyjskich w wiadomościach w mediach tradycyjnych były już obecne w styczniu-lutym 2022 roku. Od 24 lutego liczba fałszywych informacji na temat Ukrainy zaczęła wzrastać w zawrotnym tempie. W marcu procent wykrytych dezinformacji na temat wojny osiągnął nowy rekord w serii briefingów jednotematycznych EDMO: 59% ze wszystkich wykrytych dezinformacji.

Od tej pory ten wynik zmniejszał się do końca lata, osiągając najniższy poziom we wrześniu 2022 r. W październiku i listopadzie 2022 r. wartość ta znów zaczęła rosnąć, mimo że już nie osiągnęła poziomów zarejestrowanych w pierwszych miesiącach wojny.

Dezinformacja powiązana ze zmianami klimatu nigdy nie osiągnęła, według briefów EDMO, tak wysokiego poziomu jak ta wykryta w odniesieniu do Ukrainy i COVID-19. Odkąd EDMO zaczęło pomiary (lipiec 2022 r.) wskaźniki dezinformacji w tym obszarze nigdy nie były wyższe niż 20% (wszystkich wykrytych działań dezinformacyjnych). W sierpniu 2022, obserwowaliśmy wartość najwyższą, prawdopodobnie w związku z falą upałów, która latem zalała Europę. W tym momencie ten rodzaj dezinformacji stanowił właściwie połowę wszystkich badanych dezinformacji. Warto zauważyć, że jest to stały temat dezinformacji w UE.

DEZINFORMACJA W UE: GŁÓWNE NARRACJE

Powszechnym aspektem wykrytej przez nas dezinformacji na temat pandemii, wojny na Ukrainie i zmiany klimatu jest to, że główne narracje są trwałe i utrzymują się w czasie, jednocześnie znajdując nowe sposoby prezentacji. Na przykład w listopadzie 2022 Mundial w Katarze rozpalił na nowo starą narrację uznającą Ukrainę za państwo pro-nazistowskie.

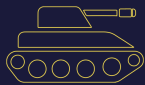
Zdecydowana większość narracji dezinformacyjnych wykrytych w miesięcznych briefach EDMO na początku monitorowania jest nadal aktualna w listopadzie 2022 r. (bierzemy pod uwagę ostatni, osiemnasty, miesięczny brief EDMO).

Wojna w Ukrainie

Narracja dezinformacyjna	Pierwsze wykrycie	Nadal wykryto
Rosyjska inwazja w Ukrainie jest uzasadniona (<u>np.</u> ludobójstwem rosyjskojęzycznej ludności cywilnej w Donbasie)	Luty 2022 r.	✓
Proukraińska propaganda wojenna (<u>np.</u> „Duch Kijowa”)	Luty 2022 r.	✓
Prorosyjska propaganda wojenna (<u>np.</u> wyolbrzymianie osiągnięć rosyjskiej armii)	Luty 2022 r.	✓
Prezydent Ukrainy Volodymyr Zelensky jest <u>nazistą</u> , <u>satanistą</u> , <u>narkomanem</u> , tchórzem itp.	Luty 2022 r.	✓
Zachodnie media głównego nurtu (<u>np.</u> <u>BBC</u> czy <u>CNN</u>) rozpowszechniają fałszywe informacje / fałszywe obrazy wojny	Luty 2022 r.	✓
Najgorsze masakry wojenne są inscenizowane (m.in. <u>Szpital w Mariupolu</u> , <u>Bucza</u> , <u>Izjum</u> , <u>Kupiańsk</u>) ; ukraińskie ofiary to „aktorzy kryzysowi”	Marzec 2022 r.	✓
<u>Ukraińcy</u> i ukraińskie <u>siły zbrojne</u> są w dużej mierze pronazistowskie	Marzec 2022 r.	✓

Wojna w Ukrainie

Narracja dezinformacyjna	Pierwsze wykrycie	Nadal wykryto
Ukraińscy uchodźcy są <u>agresywni</u> - to <u>naziści</u> , <u>złodzieje</u> , <u>pasorzyty</u> itp.	Marzec 2022 r.	✓
Pomoc wojskowa, gospodarcza i humanitarna dla Ukrainy jest bezużyteczna /niebezpieczna z powodu <u>korupcji</u> i niewiarygodności Ukrainy (np. zachodnia broń <u>sprzedawana na czarnym rynku</u>)	Marzec 2022 r.	✓
Przesadna <u>rusofobia</u> w krajach europejskich (w szczególności <u>kraje bałtyckie</u>)	Marzec 2022 r.	✓
Wyołbrzymione negatywne konsekwencje ekonomiczne, <u>społeczne</u> , <u>polityczne</u> wojny w Rosji	Marzec 2022 r.	✓
Wyołbrzymione negatywne konsekwencje ekonomiczne wojny i <u>sankcji</u> w Europie	Marzec 2022 r.	✓
Sojusznicy Ukrainy są pronazistowscy / wykorzystują Ukrainę (np. Polska <u>chce zająć</u> zachodnią Ukrainę; Stany Zjednoczone tanio <u>kupują</u> ukraińską ziemię itp.)	Marzec 2022 r.	✓

Narracja dezinformacyjna

Pandemia to mistyfikacja

Czerwiec 2021r.

Sars-Cov-2 nie jest aż tak niebezpieczny

Czerwiec 2021r.

Teorie spiskowe dotyczące wyludniania świata / eksperymentowania na ludziach / instalowania chipów („plandemia”)

Czerwiec 2021r.

Szczepionki na COVID-19 są bardzo niebezpieczne / śmierteczne

Czerwiec 2021r.

Osobom zaszczepionym uniemożliwia się wykonywanie szeregu czynności (np. prowadzenie pojazdu)

Czerwiec 2021r.

Testy PCR, maski na twarz i inne środki zapobiegające COVID-19 są bezużyteczne

Czerwiec 2021r.

Cudowne remedium / leki przeciwko COVID-19

Czerwiec 2021r.

Istnieją wyraźne dowody na to, że wirus Sars-Cov-2 został stworzony w chińskim laboratorium

Czerwiec 2021r.

Protesty przeciwko środkom powstrzymującym rozprzestrzenianie się COVID-19 są większe od tych, które pokazują tradycyjne media

Lipiec 2021r.

Brutalne represjonowanie protestów / skrajne kary dla osób nieszczepionych

Lipiec 2021r.

Protesty odniosły sukces w wielu krajach, zmuszając władze do odwołania kampanii szczepień

Wrzesień 2021r

Zmiany klimatu

Narracja dezinformacyjna

Zmiana klimatu nie jest prawdziwa i / lub nie jest związana z działalnością ludzką

Tradycyjne media sieją panikę poprzez fałszywe wiadomości i / lub zmanipulowane obrazy

Ruchy klimatyczne są hipokryzją i / lub głupotą

Odnawialne źródła energii, recykling i pojazdy elektryczne są bezużyteczne lub niebezpieczne

Paliwa kopalne nie mają silnego negatywnego wpływu na zmiany klimatu

Pierwsze wykrycie

lipiec 2022 r

lipiec 2022 r.

lipiec 2022 r.

lipiec 2022 r.

sierpień 2022 r.

Nadal wykryto

INNE ISTOTNE TEMATY DEZINFORMACJI

Migranci, instytucje UE, społeczność LGBTQ+

W okresach objętych miesięcznymi briefami EDMO pojawiły się także inne istotne tematy dezinformacji, jednak ich ewolucja nie była szczegółowo śledzona ze względu na ich ogólnie niższą obecność.

Migranci, cudzoziemcy – w szczególności wyznający religię muzułmańską – oraz mniejszości etniczne są powracającym celem ataków dezinformacyjnych, podobnie jak społeczność LGBTQ+ oraz politycy i instytucje UE.

Główne wydarzenia w wiadomościach

Dezinformacja rutynowo koncentruje się także na najważniejszych bieżących informacjach. Na przykład, kiedy królowa Elżbieta II zmarła we wrześniu 2022 roku, wykryto wiele fałszywych informacji o królewskich pogrzebach, m.in okolicznościach śmierci itp. To samo dotyczy Mistrzostw Świata w Katarze w listopadzie 2022.

Fałszywe informacje związane z popularnymi w wiadomościach tematami dzielą się na dwa rodzaje.

- Pierwszym z nich jest **clickbaiting bez oparcia o określone narracje**, jest on mniej niebezpieczny i potencjalnie mniej szkodliwy niż dezinformacja, której celem jest przekazanie określonych informacji.
- Drugi rodzaj wykorzystuje bieżące wydarzenie do wznowienia **ataków na tradycyjne cele dezinformacji**, czyli włącza je do istniejącej wcześniej narracji.

Na przykład wycofanie się USA z Afganistanu i postępujący chaos w tym kraju w sierpniu 2021 roku zostały wykorzystane do rozpowszechniania fałszywych informacji o afgańskich migrantach jako wyłącznie młodych mężczyznach; „tchórzach” uciekających z kraju, pozostawiających kobiety i dzieci. Przed feriami zimowymi 2021/2022 r. została rozpowszechniona fałszywa informacja, że UE ma plan mający na celu zniesienie świąt Bożego Narodzenia. Epidemia małpiej ospy w maju 2022 r. została wykorzystana do ataku na społeczność LGBTQ+ z wykorzystaniem fałszywych informacji, to samo stało się po masakrze w Uvalde w Teksasie. W lipcu 2022 r. wiele fałszywych informacji wykorzystano do protestów holenderskich rolników – wywołane decyzją rządu o wprowadzeniu zachęt do redukcji liczby zwierząt gospodarskich, co miało na celu zmniejszenie o połowę zanieczyszczenia tlenkiem azotu i amoniakiem w kraju do 2030 r. – aby rozpowszechnić narrację negującą zmiany klimatu. We wrześniu 2022 roku śmierć królowej Elżbiety była pretekstem do szerzenia dezinformacji nt. szczepionki na COVID-19. W tym samym czasie kryzys gazowo- cenowy został wykorzystany do ataków na polityków krajowych i unijnych. W listopadzie 2022 r Mistrzostwa Świata w Katarze były okazją do rozpowszechniania nieprawdziwych informacji o Ukraińcach jako pro-nazistach.

Wybory krajowe w państwach członkowskich UE

Nieprawdziwe informacje o **sfalszowaniu wyborów, skandalach i oszustwach wyborczych** pojawiły się w wielu krajach UE przed wyborami krajowymi i po nich, zwłaszcza po wyborach prezydenckich w USA w 2020 r. Przykłady obejmują:

Dezinformacje o rzekomym oszustwie podczas wyborów do Bundestagu w Niemczech wykrytą we wrześniu 2021 r. (np. fałszywe karty do głosowania korespondencyjnego, nieopieczętowane urny wyborcze).

Podobna sytuacja miała miejsce we Francji, kiedy to podczas wyborów prezydenckich w kwietniu 2022 r. w wielu krajach UE wykryto fałszywe informacje o zniknięciu 2 milionów głosów, o sfalszowaniu wyborów i o oszustwach wyborczych.

Tego rodzaju dezinformacje krążyły także w mniejszych krajach. Na przykład w październiku 2022 r. wykryto wiele fałszywych informacji utrzymujących, że „skradzione” zostały wybory na Łotwie.

NAJBARDZIEJ WIRUSOWE FAŁSZYWE INFORMACJE WYKRYTE W BRIEFACH EDMO

W każdym miesięcznym zestawieniu EDMO wskazywano historie o najszerszym zasięgu w UE w danym czasie, na podstawie raportów weryfikatorów informacji. 10 historii, najczęściej rozpowszechnianych podczas 18 analizowanych miesięcy, to:

<i>Fałszywe informacje</i>	<i>Temat</i>	<i>Miesiąc wykrycia</i>	<i>Kraje wykrycia (Nr.)</i>
W Ukrainie znajdują się tajne amerykańskie laboratoria biologiczne (np.)		Marzec 2022 r.	22
Szpital w Mariupolu nie został zbombardowany przez Rosję, a atak został zainscenizowany przez ukraińskie siły zbrojne (m.in.)		Marzec 2022 r.	20
Zachodnie media rozpowszechniają fałszywe informacje o wojnie w Ukrainie (m.in.)		Marzec 2022 r.	20
Prerażające sceny nagrane w Buczy były inscenizowane przez ukraińskie siły zbrojne (m.in.)		Kwiecień 2022 r.	20
Filmy / zdjęcia / wiadomości, które pokazują zażywanie kokainy przez Zelenskiego (m.in.)		Kwiecień 2022 r.	20
Zmarł nagle - „film dokumentalny” o rozprzestrzenianiu się szczepionek przeciw Covid-19 rozsiewający teorie spiskowe i fałszywe / wprowadzające w błąd informacje nt. szczepień (np.)		Listopad 2022 r.	20
Wprowadzające w błąd twierdzenia dotyczące kierownika firmy Pfizer, który jakoby przyznał się, że firma nie przeprowadziła prawidłowych testów na własnych szczepionkach przeciw COVID-19 (np.)		Październik 2022 r.	19
Film pokazujący Rosjan w 35- kilometrowej kolejce na granicy z Finlandią po ogłoszeniu przez Putina częściowej mobilizacji (np.)		Wrzesień 2022 r.	16
Wyrwane z kontekstu filmy i zdjęcia związane z protestami antyrządowymi rolników w Holandii (np.)		Lipiec 2022 r.	16
Mapy pogodowe są manipulowane aby wyolbrzymiać zmiany klimatu (np.)		Lipiec 2022 r.	15

Z listy jasno wynika że **wojna w Ukrainie**, zwłaszcza w jej pierwszych miesiącach, była tematem **najbardziej wirusowych fałszywych informacji, jakie wykryto**.

W wielu przypadkach te fałszywe informacje odbijały się echem rosyjskiej propagandy (m.in. o zamachu bombowym na szpital w Mariupolu, masakrze w Buczy i tajnych amerykańskich laboratorium biologicznych).

Głównym zjawiskiem dezinformacyjnym, związanym z wojną, jest bez wątpienia **dezinformacja prorosyjska**, ale comiesięczne raporty EDMO wykryły **również pewne antyrosyjskie i/ lub proukraińskie dezinformacje** (np. wyolbrzymianie istniejącego zjawiska uciekających z kraju, aby uniknąć powołania do wojska, młodych Rosjan).

Dezinformacja związana z COVID-19 przyniosła kilka wirusowych fałszywych informacji, które zostały wykryte w miesięcznych briefingach EDMO. Jest prawdopodobne, że najbardziej istotne przykłady krążyły na początku pandemii w 2020 r., kiedy jeszcze nie publikowano miesięcznych briefów EDMO.

METODOLOGIA

Informacje zawarte w tym briefie zostały zebrane poprzez analizę 18 miesięcznych briefów EDMO opublikowanych do końca 2022 r. (<https://edmo.eu/fact-checking-briefs/>). Okres referencyjny: czerwiec 2021 - listopad 2022. Redaktor główny: Tommaso Canetta, Pagella Politica/Facta.news. Więcej informacji: t.canetta@pagellapolitica.it.

EDMO otrzymało dofinansowanie z Unii Europejskiej, numer umowy: LC-01935415